

DATOS IDENTIFICATIVOS								
Asignatura	Modif. de Conducta nos Trast. da Ling., a Fala e V						Código	652911205
Titulación	DIPLOMADO EN LOGOPEdia						Ciclo	1º e 2º Ciclo
Créditos, tipo e calendario	Cr. totais	Cr. teóricos	Cr. prácticos	Tipo	Curso	Periodo		
	4	3	1	Obrigatoria	Segundo	1º cuatrimestre		
Idioma								
Departamento	Psicoloxía							
Coordinador/a	Duran Bouza, Montserrat				Correo electrónico	mduran@udc.es		
Profesores/as	Duran Bouza, Montserrat					mduran@udc.es		
Web								
Descrición / contextualización	Esta materia pretende proporcionar a los alumnos de Logopedia una visión general acerca de las técnicas de modificación de conducta, pues la formación de este especialista requiere que conozca las técnicas que utilizan otros profesionales con los que colaborará en un futuro. En el programa se incluyen sólo aquellas técnicas de modificación de conducta que se utilizan con más frecuencia en la intervención en el área del lenguaje, algunas de las cuales le pueden resultar de utilidad en el ejercicio de su profesión.							

COMPETENCIAS DA TITULACIÓN		
TipoA	Código	Específicas
A1		Coñecer a anatomía e a fisioloxía dos órganos da fala, da audición, da voz e da deglución.
A2		Coñecer a neuroloxía e neuropsicoloxía da linguaxe.
A3		Coñecer as diferentes etapas evolutivas do ser humano.
A4		Coñecer o desenvolvemento e o uso da linguaxe e doutros sistemas comunicativos.
A5		Coñecer os trastornos da comunicación: linguaxe, fala, audición, voz e as funcións orais non verbais.
A6		Coñecer as bases da física acústica.
A7		Coñecer a dimensión psicosocial da comunicación.
A8		Coñecer a terminoloxía propia do método científico.
A9		Coñecer a profesión e o estatus legal do/a logopeda.
A10		Coñecer os principios, as funcións e os procedementos da intervención logopédica.
A11		Coñecer os fundamentos educativos e da aprendizaxe que dan soporte ás técnicas de intervención logopédica.
A12		Coñecer os fundamentos lingüísticos que dan soporte ás técnicas de intervención logopédica.
A13		Coñecer os procesos psicolingüísticos e outros procesos psicolóxicos básicos que dan soporte ás técnicas de intervención logopédica.
A14		Coñecer as técnicas e os instrumentos de avaliación e diagnóstico en logopedia.
A15		Deseñar, implementar e avaliar accións de prevención dos trastornos da comunicación: linguaxe, fala, audición, voz e as funcións orais non verbais.
A16		Explorar, avaliar e diagnosticar, no seu caso, os trastornos da comunicación e establecer un pronóstico.
A17		Participar no proceso de avaliación e de diagnóstico pluridisciplinar de trastornos que afectan á comunicación.
A18		Usar as técnicas e os instrumentos de exploración propios da profesión e rexistrar, sintetizar e interpretar os datos contribuídos e integralos no conxunto da información.
A19		Dominar a terminoloxía que lles permita interactuar eficazmente con outros profesionais.
A20		Coñecer os límites das súas competencias e saber identificar cando é necesario un tratamento interdisciplinar.
A21		Coñecer, seleccionar, facilitar e intervir con sistemas alternativos e aumentativos da comunicación adaptados as condicións físicas, psicolóxicas e sociais dos seus pacientes, así como o deseño e o uso de prótese e axudas.
A22		Adaptar a súa actuación ás diferentes etapas evolutivas do individuo e as características físicas, psicolóxicas e sociais.
A23		Establecer os obxectivos e as etapas dos tratamentos que aplica.
A24		Explicar e argumentar o tratamento seleccionado.

- A25 Aplicar os tratamentos logopédicos cos métodos, coas técnicas e cos recursos mais eficaces e adecuados.
- A26 Avaliar a propia intervención profesional para optimizala.
- A27 Asesorar as familias e o contorno social das persoas usuarias, favorecendo a súa participación e a súa colaboración no tratamento logopédico.
- A28 Comunicar de xeito oral e escrito as súas observacións e conclusións ao paciente, aos seus familiares e ao resto de profesionais que interveñen na súa atención, adaptándose ás características do contorno.
- A29 Elaborar informes de exploración e de diagnóstico, de seguimento, de finalización e de derivación.
- A30 Ser capaz de traballar no contorno escolar, asistencial e sanitario.
- A31 Coñecer e asesorar na elaboración e na execución de políticas de atención e educación sobre temas relacionados coa Logopedia.
- A32 Mellorar as habilidades comunicativas na poboación xeral.
- A33 Comprender, valorar e incorporar á praxe profesional as producións científicas que sustentan o desenvolvemento profesional do/a logopeda.
- A34 Presentar unha adecuada produción da fala, unha estruturación da linguaxe e unha calidade da voz.
- A35 Redactar de forma apropiada informes e outros documentos profesionais.
- A36 Comunicarse correctamente nas linguas oficiais propias da comunidade autónoma en que exerza a profesión.

TipoB	Código	Transversais
-------	--------	--------------

- B1 Aprender a aprender.
- B2 Resolver problemas de forma efectiva.
- B3 Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
- B4 Traballar de forma autónoma con iniciativa.
- B5 Traballar de forma colaborativa.
- B6 Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
- B7 Comunicarse de maneira efectiva nun entorno de traballo.
- B8 Capacidade de observar e de escoitar de forma activa.
- B9 Capacidade para motivarse e procurar a calidade na actuación profesional.
- B10 Capacidade de tomar decisións, asumindo a responsabilidade.
- B11 Traballar en equipo e, no seu caso, de forma interdisciplinaria.
- B12 Ter compromiso ético.
- B13 Ser creativo no exercicio da profesión.
- B14 Tomar decisións con autonomía e responsabilidade.
- B15 Destreza e empatía nas relacións interpersoais.
- B16 Capacidade de organizar e planificar.
- B17 Capacidade de se adaptar aos cambios.
- B18 Resolver problemas.
- B19 Razoar de forma crítica.
- B20 Capacidade de análise e síntese.
- B21 Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.
- B22 Coñecer e manexar as novas tecnoloxías da comunicación e da información.
- B23 Ter iniciativa e espírito emprendedor.
- B24 Acceso, selección e xestión das fontes de información relevantes para a práctica profesional.
- B25 Apreciar as distintas manifestacións da diversidade.
- B26 Saber expresarse en público.
- B27 Pór en valor a súa profesión no contorno en que se desenvolve o seu traballo.
- B28 Adoptar unha actitude positiva e paciente.

TipoC	Código	Nucleares
-------	--------	-----------

- C1 Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
- C2 Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
- C3 Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
- C4 Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática

e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

- C5 Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
- C6 Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
- C7 Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
- C8 Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

COMPETENCIAS DA MATERIA

Competencia	Tipoloxía	A	B	C
-------------	-----------	---	---	---

CONTIDOS

Temas	Subtemas
I. ASPECTOS INTRODUCTORIOS	
Tema 1. Introducción a la terapia y modificación de conducta	Principales características del modelo conductual. Variantes del modelo conductual. Métodos o técnicas de modificación de conducta. Aplicaciones clínicas de las técnicas de modificación de conducta
II. PROCEDIMIENTOS DE INTERVENCIÓN	
Tema 2. Técnicas de relajación y control de la respiración.	Efectos y estados de relajación. Entrenamiento en relajación muscular progresiva. Variantes del entrenamiento en relajación muscular progresiva. Entrenamiento autógeno. Técnicas de control de la respiración. Aplicaciones de las técnicas de relajación y respiración a los trastornos del lenguaje.
Tema 3. Procedimientos para la reducción de ansiedad: desensibilización sistemática	Bases teóricas. Componentes de la técnica. El procedimiento de la "DS". Variantes. Aplicaciones.
Tema 4. Técnicas operantes para desarrollar conductas	Conceptos básicos. Tipos básicos de condicionamiento operante. Principios de reforzamiento. Técnicas operantes para desarrollar y mantener conductas.
Tema 5. Técnicas operantes para disminuir conductas	Extinción. Costo de respuesta. Tiempo fuera. Saciación. Reforzamiento diferencial de tasas bajas. Reforzamiento diferencial de otras conductas. Reforzamiento diferencial de conductas incompatibles o alternativas. Sobrecorrección
Tema 6. Las técnicas de biofeedback	Introducción. Proceso en las técnicas de biofeedback. Procedimiento. Aplicación a los trastornos del lenguaje
Tema 7. Técnicas de modelado	El modelado o aprendizaje por observación. Efectos o funciones del modelado. Factores que mejoran los efectos del modelado. El procedimiento de modelado. Tipos de procedimientos de modelado. Aplicaciones
Tema 8. Entrenamiento en habilidades sociales	Bases teóricas. Preparación y técnicas de entrenamiento en habilidades sociales. Variaciones en la aplicación. Ámbitos de aplicación <ul style="list-style-type: none"> Entrenamiento en relajación muscular progresiva Entrenamiento en técnicas de control de la respiración
III. PRÁCTICAS	
	<ul style="list-style-type: none"> Análisis de la intervención realizada en diversos casos clínicos empleando técnicas de modificación de conducta Diseño de programas de intervención en diversas patologías del lenguaje mediante técnicas de modificación de conducta

METODOLOXÍAS

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Nun aula do pabellón deportivo levaráanse a cabo ao menos 5 sesións con grupos reducidos de alumnos/as para aprender a levar a cabo un entrenamiento en relaxación e técnicas de control da respiración. Serán obrigatorias de cara á avaliación.
Sesión maxistral	O profesor presentará aos estudantes un resumo esquematizado do contido central dos temas do programa. No caso das prácticas explicará en qué consisten as técnicas e procedementos que o estudante terá que seguir nos traballos prácticos tutelados.
Estudo de casos	Faráse unha presentación de ao menos cinco casos clínicos que os estudantes deberán analizar e tratar de planificar o proceso de intervención empregando

	técnicas de modificación de conducta
Lecturas	Proporcionarase os alumnos unha serie de artigos relacionados coas técnicas de modificación de conducta e a implantación da linguaxe en nenos con autismo y con retrasos no desenvolvemento
Proba obxectiva	A avaliación da materia realizarase mediante un exame parcial e un exame final. Nembargantes, a superación do curso implica a entrega do traballo práctico antes mencionado e das sínteses das lecturas e dos casos clínicos

PLANIFICACIÓN						
	Implica atención personalizada	Computa na avaliación	A Horas presenciais A	F Factor estimado de horas non presenciais C	B Horas non presenciais / traballo autónomo D	C (A+B) Horas totais (A+B+D) E

Estudo de casos	☐	☒	5	2	10	15
Lecturas	☐	☐	4	1.5	6	10
Prácticas de laboratorio	☒	☒	8	2	16	24
Proba obxectiva	☐	☒	1	2	2	3
Sesión maxistral	☐	☐	16	1.5	24	40
Atención personalizada	☒	☐	8	0	0	8

C (A+B) 100
Horas totais E:

Carga lectiva en créditos ECTS UDC 4

ATENCIÓN PERSONALIZADA

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Nas prácticas que se realicen acerca das técnicas de relaxación e respiración formarase dous grupos, que poñeran en práctica mediante a supervisión da profesora diversas estratexias de relaxación.
Atención personalizada	As dudas que poidan xurdir tanto respecto do resto de contidos teóricos e prácticos serán abordados en tutorías individuais ou en pequeno grupo a petición dos estudantes

AVALIACIÓN

	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	Levaranse a cabo sesións prácticas acerca das técnicas de relaxación e control da respiración	10
Estudo de casos	Presentarase varios casos con distintas alteracións da comunicación e os estudantes deberán facer propostas de intervención	10
Proba obxectiva	Realizarase unha proba obxectiva de 40 preguntas con tres alternativas de resposta.	80

FONTES DE INFORMACIÓN

Bibliografía básica	
	Caballo, V.E. (1998). <i>Manual de técnicas de terapia y modificación de conducta</i> (4ª edición). Madrid: Siglo XXI
	Espada, J., Orgiles, M. y Méndez, F.X. (2006). <i>Terapia Psicológica con niños y Adolescentes:</i>

Estudio de casos clínicos. Madrid: Pirámide.

Galindo, E. y Cols. (2001). *Modificación de Conducta en la Educación Especial*.

Programas y Diagnóstico. Méjico: Trillas.

Gavino, A. (2006). *Guía de técnicas de terapia de conducta*. Madrid: Pirámide.

Kazdin, A.E. (1996). *Modificación de la conducta y sus aplicaciones prácticas* (2ª edic.). Méjico: El Manual Moderno.

Labrador, F. J.; Cruzado, J. A. y Muñoz, M. (2003). *Manual de técnicas de modificación y terapia de conducta* (3ª edic.). Madrid: Pirámide.

Labrador, F.J. (2008). *Técnicas de Modificación de Conducta*. Madrid: Pirámide

Maciá, D. (2007). *Problemas de cotidianos de conducta en la infancia. Intervención psicológica en el ámbito clínico y familiar*. Madrid: Pirámide.

Martin, G. y Pear, J. (2004). *Modificación de conducta. Qué es y cómo aplicarla* (5ª edición). Madrid: Prentice-Hall.

Méndez, F.X., Espada, J. y Orgiles, M. (2006). *Intervención psicológica y educativa con niños y adolescentes*. Madrid: Pirámide

Méndez, F. X. y Maciá, D. (2002). *Modificación de conducta con niños y adolescentes. Libro de casos* (2ª edición). Madrid: Pirámide

Nezu, A.M., Nezu, C.M. y Lombardo, E. (2006). *Formulación de casos y diseño de tratamientos cognitivo-conductuales*. Méjico: Manual Moderno.

Olivares, J. y Méndez, F. X. (2005). *Técnicas de modificación de conducta* (4ª edición). Madrid: Biblioteca Nueva.

Vallejo, M. A. (1998). *Manual de Terapia de Conducta* (2 Vols.). Madrid: Dyckinson.

**Bibliografía
complementaria**

RECOMENDACIONES